

TEMA 6: O GALEGO A FINAIS DO SÉCULO XX: CARACTERÍSTICAS LINGÜÍSTICAS FUNDAMENTAIS. CONTEXTO HISTÓRICO E SITUACIÓN SOCIOLINGÜÍSTICA.

Coa democracia nace un novo **marco legal** grazas ao que se amplían os usos do galego e se elabora a norma estándar. A nova situación léxíslase nos seguintes textos:

- **Constitución española** (1978): establece, no seu artigo 3, o castelán como lingua oficial do Estado e a cooficialidade de linguas nas comunidades con linguas de seu, se así o decretan os seus estatutos de autonomía.

- **Estatuto de Autonomía** (1981): no seu artigo 5, establece que a lingua propia de Galicia é o galego e é cooficial co castelán. Tamén se di que os poderes públicos garantirán o uso normal do galego e potenciarán o seu emprego, e que ninguén poderá ser discriminado por razóns de lingua.

- **Lei de Normalización Lingüística** (1983): recolle as bases do proceso de normalización, desenvolve os dereitos lingüísticos e regula o uso oficial do galego nas diferentes administracións e servizos (Xunta, Parlamento, concellos, medios de comunicación, ensino).

- **Plan Xeral de Normalización da Lingua Galega** (2004): constituído por 445 medidas para potenciar o galego.

(As leis agochan un desequilibrio a favor do castelán, única lingua para a que se establece o dereito de usala e o deber de coñecela).

Na etapa democrática acadáronse avances significativos na normalización do galego, presente en ámbitos antes impensables e mellor valorado que en épocas anteriores. Con todo, seguen existindo prexuízos e unha situación de diglosia, cun claro desequilibrio a favor do castelán. Analizamos a súa presenza nos principais sectores:

-Na **administración** avanzouse no uso do galego de xeito desigual: a Xunta e o Parlamento, están case normalizados na escrita e no uso oral dos altos cargos (aínda que ultimamente se está a producir un retroceso). Tamén foi significativo o avance na **Administración municipal**, cunha progresiva galeguización nas últimas décadas. Pola contra, a **Administración de Xustiza** é reticente (cando non hostil) ao uso do galego (a presenza do galego nos xulgados é do 3%).

- O **ensino** é un medio estratéxico para a normalización dunha lingua, pero no caso galego segue a funcionar como elemento desgaleguizador. Implantouse a ensinanza da lingua galega nos niveis non universitarios desde principios dos 80, tamén como lingua oficial da administración educativa. En 2007 entra en vigor un decreto que establece que o

galego debe ser lingua vehicular doutras materias como mínimo no 50% (nunca se chegou a cumprir, sobre todo no ensino privado e en moitos centros públicos). O Decreto do Plurilingüismo de 2010 reduciuno a un máximo do 30%.

Na **Universidade**, a presenza da lingua galega é desigual. As tres universidades declaran nos seus estatutos o galego como lingua propia; úsana de maneira exclusiva como lingua escrita, como lingua oral nos órganos de goberno e como lingua pública. A docencia en lingua galega é maioritaria nalgúns facultades, mentres que noutras ten unha presenza escasa.

-Nos **medios de comunicación**, o dominio do castelán é absoluto: desapareceron os poucos xornais que había en galego, nos audiovisuais e na rede a presenza do galego tamén é minoritaria: fronte á Radio Galega e a TVG (1985) hai unha esmagadora presenza de emisoras e canles en castelán; é máis esperanzador o uso do galego na internet, con presenza de portais e xornais dixitais.

-Nos sectores económicos e empresariais tamén predomina o castelán.

-Na Igrexa desempeñou un papel histórico de castelanización e segue allea ao uso do galego.

Estes avances nos diferentes sectores non compensan o aspecto máis negativo: a perda de falantes, especialmente entre a xente máis nova, arrastrada polo proceso de urbanización (sobre todo nas vilas medias e incluso no ámbito rural), polo predominio do castelán nos medios de comunicación, pola feble política normalizadora do ensino e pola perda da transmisión xeracional da lingua.

CARACTERÍSTICAS LINGÜÍSTICAS

En 1982, o ILG e a RAG publican *Normas ortográficas e morfolóxicas do idioma galego*, aprobadas e aceptadas como oficiais pola Xunta de Galicia. Esta normativa tivo reaccións en contra por parte do reintegracionismo, defensores dun maior achegamento ao portugués. Entre estas dúas tendencias existe unha intermedia, a de mínimos reintegracionistas, que pretenden un achegamento progresivo ao portugués especialmente no léxico.

A solución a este enfrontamento chegou coa modificación das normas en 2003, introducindo cambios que serviron de achegamento, especialmente no que se refire a buscar a referencia no portugués para os termos científicos e técnicos.

Complementábase con diversas gramáticas e dicionarios (dicionarios da RAG, Xerais, Galaxia, Ir Indo...)